

ANTANAS KRIŠČIUKAITIS-AIŠBĖ

Verpelė

wolnelektury.pl

FUNDACJA
nowoczesna
Polska

ANTANAS KRIŠČIUKAITIS-AIŠBĖ

KAS TEISYBĖ — TAI NE MELAS

Verpelė

Netoli karčiamos buvo Lukšienės daržas. Šinkoriui¹ Vienakiui, visiems žinomam sukčiui, seniai jau gėlė dantį² ant to daržo: jis taikėsi kaip nors jį įgriebti. Jau ar ne dvidešimts sykių bandė derėti tą daržą, bet senutė nė šnekėti neduoda.

— Aš čia gimus, čia augus čia, sako, ir mirsiu.

Šinkorius da kartą eisiąs kalbinti senutę. Ateina jis pas ją. Randa pas duris beskutančią bulves. Senutė šešiasdešimties metų susimetus jau į kuprą, visa sudžiūvus, vienok dyka da nebūna, triūso kaip ir jauna merga. Vienakis pagarbinęs, atsisėdo šalia ant suoloelio.

— Na kaip, močiute, tavo sveikatele; ar vis dar po senovei sveika gyva?

— Tai da vis Dievas laiko. O kas pas tave gero girdėti?

— Tai, ogi ką: ne šio, ne to; ak, žinai, kaip šinkorius!

— Tai gi užtai.

Daugiaus nieko senutė nesakė. Šinkorius žiūrėjo, kaip ji skuta bulves. Jos pirštai sudžiūvę, kieti kaip vėžio žirklės. Senutė kaip su replaitems sukabinus bulvę ima iš rečkos, greit varto tarp pirštų, gražiai ją nuvalydama geležte surudijusio peilio. Išknaičius visas akutes ir da kelis sykius pavarčius tarp pirštų, meta bulvę į puodelį su vandeniu. Drąsesnės vištos sėlina prie skutenų, ką krinta čia — jau pas senutes sijoną, ir sugriebusios kokią vieną su laimikiu dumia į patvorį.

Vienakis jautė, kad jis čia kaip ir nereikalingas. Jis turėjo ką sakyti, bet vis da mečiugavo, kraipėsi, pūtėsi, lyg kad kvapą rydams, bet ant galo išdrįso:

— Aš vėl žinotum...

— Ką gi?

— Tai, kaipgi, močiute, su tuo daržu?

— Aš tau seniai sakiau, kad iš to nebus nieko. Aš jo neparduosiu.

— Ne, mat, aš kitaip noriu padaryti. Misliju sau, senai žmonai ir da rūpestis, juk tai...

— Ką mačija³, kas iš tos šnekos.

— Tik tu mamute, klausyk. Na daržą parduosi man o laikysi jį tu pati. Ar ne teisybė? Senoji išputė akis.

Tik tu žiūrėk. Aš tau kas mėnuo duosiu po rublį. Supranti? Kas mėnuo štai čionai tau pristatau po rublį, ir viskas kaip buvo, taip ir liks: tu sau gyveni, įžiūrai⁴ daržą ir lieki man nieko nekalta. Imi kas mėnuo pinigų ir daugiau nieko. Ar ne gerai?

Vienakis žiūrėdamas į ją; šypsojo senutė neištikėdama žvalgėsi į jį. Ji negalėjo suprasti, kaip tai čia dabar būtų; ar čia tiktai ne prigavimas⁵ koksai? Ant galo⁶ ji prakalbėjo.

Tai kaipgi tai viskas man? Na o tau kas iš to per nauda? Juk ir daržas mano, ir pinigų da tu man duodi.

— Tu nežiūrėk — atsakė Vienakis — tu čia gyvensi, kolei tave Dievas laikys ant šio svieto. Tu kaip buvai, taip ir liksi tikra gospadinė. Tik pas rejentą (notarijų) pasirašysi ant popierėlės, kad taip ir taip — visas tas daržas po tavo galvai tenka man. Vaikų tu neturi.

¹šinkoriuis — smuklininkas. [przypis edytorski]

²seniai jau gėlė dantį — seniai taikėsi į kažką. [przypis edytorski]

³ką mačija — ką padeda, gelbsti. [przypis edytorski]

⁴įžiūrėti — prižiūrėti. [przypis edytorski]

⁵prigavimas — pinklės, apgaulė. [przypis edytorski]

⁶ant galo — galų gale, galiausiai. [przypis edytorski]

Norai, Siekiai

Kasdieniai darbai

Daržas

Gudrybė

Gudrystė

O ką tas brolio vaikas, tai girdėjau, kad tu nelabai su juo suteiki. Tai lyg čia nebūtų gerai? Tu iki mirsi turi sau daržą ir da kas mėnuo gauni rublį. Juk tai grynas pelnas! Kas gi tau duos tokį pelną?

Senoji stebėjosi, mislijo, bet jau pasidavė pagundymui. Patylėjęs valandėlę tarė:

— Aš ir nesakau, kad tai nebūtų gerai. Bet visgi man apie tai reikia pamislyti. Ateik katrą dieną po nedėliai⁷, tai aš tau paskutiniai⁸ pasakysiu.

Vienakis grįžo namon kaip karalius, kada jam pasiseka gauti žemės kraštą.

Lukšienė pradėjo mislyti. Visą naktį neužmigo. Ji, rodos, uoste uode kad šinkorius nori padalyti kokį nors suktumą. Bet tie rubliai, ką, rodos, iš dangaus krinta jai į priekišę apjakino⁹ seną galvą.

Senoji nuėjo pas rejentą (notarijų) pasiklausti. Išpasakėjo jam visą savo reikalą. Rejentas galvą pakraipęs, pasakė, kad ji galint taip padaryti su šinkorium, bet kad užsiprašytų nuo jo kas mėnuo ne rublį, bet du, dėl to kad tas daržas mažių mažiausia buvo vertas penkių šimtų rublių.

„Jeigu tu — sako rejentas — gyventum ant svieta da kokią penkioliką metų, tai ir tada jis tau išmokėtų tiktai pusketvirto šimto rublių“.

Pusketvirto šimto! Tai krūva pinigų! Iš džiaugsmo senutės galva ir rankos kretėjo. Bet vis da ji bijosi prigavimo: išklaosinejo rejento mažiausio daiktelio.

Kaip po nedėliai Vienakis atėjo pas Lukšienę, iš pradžių ilgai ji neva da priešinosi, bet vis sau mislijo, kad tik jis tiktų mokėti kas mėnuo po du rublius. Ant galo jau ji tinka, jau ji eis ir pasirašyti pas rejentą, bet kad jis duotų kas mėnuo po du rublius. Šinkorius vos neišgąsdino senutės; pakilo nuo suolo:

— Ar tu — sako — iš galvos išėjai!¹⁰ Ant metų dvidešimt keturis rublius! Kas tai matė? Tai berno alga. Tu laikysi daržą ir ne už šį, nė už tą imsi tokius pinigus, o aš nė valgęs, nė gėręs tau tiek mokėsiu! Tai jau, močiute, nė Dievas tau negali padėti.

Senoji, bijodama išleisti iš rankų tokius pinigus pradėjo Vienakiui davadžioti¹¹ kad jos amžius esąs jau visai trumpas, kad tuojau mirsiant ir daržas jam liksiąs.

— Aš — sako — jau tai daug, daug, kad penkis metus pagyvensiu ant svieta. Žiūrėk, jau man dabar šešiasdešimts metų ir tankiai sergaliuoju. Štai užvakar, mislijau, kad man galas pareis. Tas mane gumbas¹² ėda, jau nežinau, nė kas bus, nė ką!

Bet Vienakis nepasidavė.

Tai, tai, močiut, tu dar kaip arkllys. Jau mažiausiai kad iki šimtui metų davarysi. Da ir mane pašarvosi, tai nēr ką šnekėti.

Visą dieną juodu derėjosi. Bet senoji gavo viršų ir šinkorius ant galo pagalios turėjo sutikti ant dviejų rublių. Ant rytojaus pas rejentą pasirašė ant popieriaus, ir senutė da iškaulijo nuo Vienakio ašminį „magaryčių“¹³.

Praėjo trys metai. Senutės sveikata kuo gražiausia: tarytum ji buvo įtraukta nuo visokių ligų ir nelaimių, kaip koksai namas nuo ugnies. Ant pažiūros ji ne truputėlio labiau nepaseno. Vienakis jau siuto. Jam rodėsi, kad jis moka tą algą jau pusamži, kad jį prigavo, nuavė. Jisai nuolat vaikščiojo jos pažiūrėti, taip lygiai, kaip žmogus eina nuolat į laukus žiūrėti, ar rugiai da nepriėjo ar ne laikas juos pjauti. Senoji džiaugėsi, turėdama šinkorių savo rankose. O Vienakis grįždamas nuo jos kaskart murmėjo sau po nosimi.

— Kada ji stips, ta dvėseną?¹⁴

Jis negalėjo išmanyti ką su ją padaryti. Jau ketvirti metai eina: jau jis baigia šimtą rublių mokėti, o senoji rodos geryn eina. Žiūrint į tą senę, jį ima noras ją užsmaugti. Jisai jos nekenčia kaip tiktai gali nekėsti kiekvienas prigautas, apvogtas žmogus. Jisai išmislinėjo ką nors „padaryti“.

Vieną kartą užėjęs pas ją jisai iš pradžių da ilgai šnekėjo taip apie šį tą, ant galo prisitaikęs paklausė:

⁷nedėlia — sekmadienis. [przypis edytorski]

⁸paskutiniai — čia: galutinai. [przypis edytorski]

⁹apjakinti — užtemdyti. [przypis edytorski]

¹⁰iš galvos išėjai — išprotėjai. [przypis edytorski]

¹¹davadžioti — įrodinėti. [przypis edytorski]

¹²gumbas — nuo sumušimo iššokęs kūno kietulys. [przypis edytorski]

¹³ašminį „magaryčių“ — 15 skatikų vertės skolą. [przypis edytorski]

¹⁴dvėseną — nudvėsusio gyvulio mėsa. [przypis edytorski]

Suktumas

Patarimas

Pyktis

Derybos

Nepasisekimas, Gera savijauta, Apsmaudumas

Gudrybė, Apsimetinėjimas

— Kodėl, močiute, iš tikro jau nė sykį, o ne sykį pas mane neužėjai. Girdžiu, kaime jau net pradeda šnekėti, kad mudu esą piktu, aš tavęs neužkenčiau. Man tai labai nesmagu. Iš tikro, močiut, kaip tu mane gyvą matai; jau aš toks žmogus, kad man kas geras, tai aš nesigailiu nieko, rodosi, viską atiduočiau.

Vienakis jautė, kad bus gerai, kad jau pasiseks prilaužti tą senutę prie savęs. Išėdamas jisai prisiartinio prie jos ir beveik pašnabždoms pradėjo prašyti senutės.

Toksai užprašymas¹⁵ senutei labai turėjo patikti, nes kiekvienas, jai tiktai iš tikros širdies, tai visados taip prašo. Senutei dabar rodėsi, kad ji užprašyta kaip ant kokių krikštynų, ir užtai nereikėjo jos antrąsyk prašyti: iš sykio pakluso. Ant rytojaus Lukšienė įslinko į karčiamą. Vienakis pamatęs ją pas save visas pradžiugo; tuojau nusivedęs į kitą galą pasisodino už gražaus stalo. Atsinešė pyrago, gardžios sriubutės ir žuvies kapotos. Senutė savo gyvastį karčiamoje nebuvo da valgius ir užtai ji nevalgė bet tiktai ragavo. Šinkorius siūlė arbatos, bet ji atsiskakė.

— Kam vaikeli, aš amžių jos neragavau, gerai ir taip.

Šinkorius neva ką atsiminęs sušuko:

— Na tu sakyk!

— Tai gražiai būčiau užmiršęs! O aš tokio gardaus skystimėlio¹⁶ parsivežiau, tyčia tik dėl moterėlių: toks saldus, gardus — lūpos limpa.

Šinkorius nubėgo atsinešti. Skystimėlis raudonas kaip uoga.

— Ale vaikeli, be reikalo! — Kalbėjo senutė, jau imdama stiklėlį į ranką. Prikišo lūpas — saldu, gardu. Pamažėli nė neverčiama, gurkšnelis po gurkšnelio pradėjo jį čiulbti. Ištuštinus stiklėlį davė nuvarvėti į burną paskutiniam lašeliui ir tada jau pagyrė.

— Gardus, kasžin vaikeli, iš ko jis? O turbūt labai ir brangus.

Nespėjo senutė ištarti. Jau Vienakis pripildė jai antrą stiklėlį. Ji da pradėjo kratytis bet jau per vėlu. Išgėrė pamažu kaip ir pirmutinį; šinkorius norėjo trečią pripilti, bet senutė atsiskakė.

— Močiute, neišmanėle, šitas gėrimas tai taip kaip saldus pienas; aš jo kasdien išgeriu po dešimtį, dvylika stiklelių, ir nieko: geri sau kaip koki medų; a ne tau į galvą puls, nė pilvui neužkenks. Kaip geri, rodosi, tik čia jis ant liežuvio sutirpsta ir gana. Tai neišpasakytai sveikas daiktas.

Pačiai senutei tas gėrimas labai patiko: ji ne taip jau ir kratėsi ir davė pripilti, bet tik pusiukę. Šinkorius sušuko:

— Ar žinai ką, močiute, kad ir brangus gėrimas, tiek to, jau aš toks žmogus, kad kas man geras, tai rodosi viską atiduočiau. Aš jau tau pristatysiu šitokio skystimėlio visą verpelę; iš tikro bus gerai.

Senutė nespriešino. Išėjo namon, truputį jau užgėrus. Kitą dieną prietemoms Vienakis atvilko senutei verpelę to skystimėlio ir prašė jos pažiūrėti ar tas pats, ką ji vakar ragavo. Kada juodu išgėrė po tris stiklelius, jisai išėdamas pasakė:

— Tu nežiūrėk, kad brangus; kaip šitą išbaigsi daugiau bus. Aš ne koksai šykštuolius. Man labai smagu, močiute. Kad mano gerą širdį priima kitas.

Po keturių dienų Vienakis vėla atėjo. Senutė pas duris sėdėdama darė mutinį.¹⁷ Jisai priėjęs užkalbino ją ir taip arti prisikišo, kad gale suuosti jos kvapą. Ji buvo gėrusi. Šinkoriaus veidas nušvito. „Viskas gerai“ — mislįjo sau.

— Ar neduotum, močiute, savo skystimėlio paragauti? — prisitaikęs paprašė Vienakis. Ir juodu ištuštino buteliuką.

Bet praėjo kelios nedėlios, tarp aplinkinių žmonių jau eina garsas, kad Lukšių senoji pradėjusi viena sau gerti. Kelis kartus ją radę pakelyje ir reikėjo pusgyvę namon panešti.

Šinkorius jau daugiau pas ją neatsilankydavo, o kada su juo kas pradėdavo šnekėti apie Lukšienę, tai jis gailėstaudamas, sakydavo:

— Jau Dieve ne duok tokio papratimo senatvėje! Tai gyva bėda, jau nė pagalbos nėra. Gal da, Dieve mylėk, negražiai pasibaigti.

Ir teisybė, pasibaigė negražiai. Kitą žiemą apie kalėdas rado senutę sniege sušalusią. O šinkorius Vienakis gavęs jos daržą visiems kalbėjo:

¹⁵ užprašymas — pakvietimas. [przypis edytorski]

¹⁶ skystimėlis — nuo: skystis; gėrimas. [przypis edytorski]

¹⁷ mutinys — valgis iš duonos. [przypis edytorski]

Karčema, Vaišės

Gudrybė, Vaišės, Gėrimas

Viliojimas

Meilinimasis

Veidmainystė

Pabaiga

— Taigi, žmogus, čia yr, čia nėra! Kas, kas, o ta bjaurybė arielka tai tik žmogaus amžių sutrumpina.

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/krisciukaitis-aisbe-kas-teisyb-tai-ne-melas-verpele/>

Tekst opracowany na podstawie: Antanas Kriščiukaitis-Aišbė, Kas teisybė, tai ne melas : [„Aiszbes” slapyv.] szesziuos pataisytos ir naujai atspaudytos apysakėlės, Vilnius, spauda M. Jankaus, 1892.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Utwór powstał w ramach konkursu „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”, realizowanego za pośrednictwem MSZ RP w roku 2013. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o konkursie „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Publikacja parengta įgyvendinant projektą „Wolne Lektury” (<http://wolnelektury.pl>). Skaitmeninė reprodukcija padaryta Fondo „Nowoczesna Polska”/Lietuvos kultūros paveldo — virtualioje erdvėje (<http://www.epaveldas.lt>), pasitelkiant egzempliorių iš bibliotekos kolekcijos. Veikalas sukurtas konkurso, įgyvendinamo 2013 m. bendradarbiaujant su Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerija — „Bendradarbiavimas viešosios diplomatijos srityje 2013” („Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”) ribose. Leidžiama laisvai naudoti veikalą, su sąlyga, jog bus išsaugota aukščiau pateikta informacija, taip pat informacija apie taikomą licenciją, teisės turėtojus bei konkursą. Publikacija išreiškia tik autoriaus pažiūras, todėl negali būti tapatinama su oficialiomis Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos pažiūromis.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Monika Bogdziewicz, Paulina Choromańska.

Okladka na podstawie: Bas Van Uyen@Flickr, CC BY 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).